

Pomudili smo se zato pri teh pesmih, ker nam je mnogo do tega, da se med našim modernim književnim naraščajem poderó pred-sodki, s katerimi jih je napolnilo novodobno politično časopisje. Ti predsodki so naperjeni proti vsemu, kar je v znanosti resnica in v umetnosti lepota. Duhovitosti iščejo edino le v tem, da se norčujejo iz verskih snóvi ali jih pa na breztakten in nedelikaten način vlečejo v svoje proizvode. Ravno to nam pa kaže še drugo žalostno lastnost novih književnikov: Posirovelost čuvstva in popolno neobčutnost proti etični strani umetniške lepote. Vsled tega pada vrednost njihovih proizvodov vedno nižje, in veliki talenti se pogrezajo slednjič v blato vsakdanje banalnosti. Prvi korak k boljšim uspehom bi bil — emancipacija od trivialnosti. Potem bi bil mogoč odločen korak — navzgor.

Dr. Ev. Lampe.

Vekoslav Spindler. **Zapihal je jug.** V lastni založbi. Tiskala Binko in Zika v Pragi. 1904. Str. 84. — Knjižica jo posvečena „vsem ljubečim in zatiranim“. Njena vsebina je tista stara Luthrova o ženski in o vinu; drugih idej pesniku skoro popolnoma manjka, če izvzame-mo hrepenenje po domovini iz tujine. Pesnik biva v Pragi, in „zapihal mu je jug“, da je zapel te slovenske pesmi.

G. Spindler je edino le lirik, in tudi njegova lirika je bolj lahke vrste. Semtertje zadene lahki, zveneči ton moderne lirike, a večinoma je okoren v izrazu. Ljubezen, katero opeva, je pač jako malo idealna. O njegovem ženskem vzoru čitamo, da ga je našel „sredi blata... biser dragocen“ (str. 31.) in da sta „v tempelju ljubezni poročena“ (str. 75.). Hvalita se nam, da „strgala sva spone vseh predsodkov“ (str. 64.). To gotovo ni niti lepo niti pesniško, ako prav umevamo, kar si misli gosp. pesnik z besedo „predsodki“. Prav čudili smo se, da svojega sinčka ta „oče brez predsodkov“ tako le počuje:

Čuj, kaj ti pravim, sinček moj:
ne slušaj nikdar mehkih besed,
ni svojega otca... Življenje je boj...
in upornika samo je svet... (str. 77.)

Pesniške prispodobе so navadne, a neka-tere silno čudne. Tako čitamo, da so njegove nade v grobu, in on jih kliče, naj se oglase, da jim bo vedel kam ponesti križ na grob in da jim zmoli „molitvico za usmiljenje“ (str. 10.). Tudi njegova „ljubezen je srfotala“ (str. 29.). G. Spindler nam pripoveduje, da je postal nezadovoljen z Bogom. Pravi, da ko je še molil „našega bóga, bilo nemira je polno srce, dvomi so mučili dušo mi mlado, v prah

so zdrobile se nade mi vse“. Gosp. Vekoslav Spindler si je znal pomagati: On je Boga odstavil in si je sam naredil svojega malika za domačo rabo:

Pa sem zapustil vašega boga,
v svojem sem srcu sezidal oltar,
s čilo roko v tabernakelj postavil
novega bogstva omamni sem čar.

(Str. 26.)

„Bógstvo“ je torej v tabernakeljnu, taber-nakelj je pa v srcu. Gospod Spindler pa nam še zatrjuje, da on „pokleka pred svojega Boga“. Kako neki to naredi? Ali ne čuti g. Spindler, kako malo duhovito je tako lahkomišljeno igranje z bogokletstvom?

Prevečkrat se ponavljajo brez potrebe be-sede ali celi verzi. Tudi mera dela včasih pesniku težave. Bil bi pač že čas, da izginejo iz naše književnosti taki le verzi:

Ko plameni nad poljano žar vroč.

(Str. 28.)

Lepa je pesem „Pada mrak“, lepša še zaradi vsebine, kot zaradi oblike:

Pada mrak nad Muropolje
z ogrskih planjav neskončnih,
skozi mrak nad Muropoljem
pa zvene akordi tožni
pesmi ljudskega trpljenja...

(Str. 44.)

Žal, da takih pesmi ni več v tej zbirki, ki si zaradi omenjenih nedostatkov ne bo pridobila trajnega ugleda.

Dr. E. L.

Julij Cezar. Žaloigra v petih dejanjih. Spisal William Shakespeare. Poslovenil Oton Zupan-čič. Salonska knjižnica VI. zv. Ureja in izdaja Andrej Gabršček. V Gorici 1904. — V svetovnem slovstvu razven sv. pisma, ki stoji na prvem mestu, noben umotvor ni tolike važ-nosti, kakor so dramska dela Shakespearova, ki je v tej stroki priznan prvak. Nemci imajo društvo: „Shakespeare-Gesellschaft“, v katerem so člani kronane glave, med njimi tudi nemški cesar. To je priznanje, kakršnega doslej ni dosegel nobeden pisatelj na svetu.

Zanimati se morajo za take velikane po-sebno mali narodi, katerim zaradi pičlih lastnih moči služijo v veliko korist nesmrtna dela Shakespearova. Pisatelj teh vrstic se v vseh svojih svobodnih urah od 1886. l. sem bavi s Shakespearom in je sam prevel nekaj nje-govih glediških iger. Bodi mu torej dovoljeno, izpregovoriti nekoliko besed o naših slovenskih prevodih.

Primerjal je pisatelj teh vrst Zupančičev prevod s svojim prevodom „Julija Cezarja“

iz 1896. l. in je prišel do zaključkov, katere objavlja v tem spisu v nastopnih točkah.

Slovniški pogreški. „Pridi me poklicat“ str. 37, 16, nam.: „pridi me klicat“; „pred dver pogledat“ str. 90, 25. Znano je, da se za glagoli premikanja rabi namenilnik nedovršnih glagolov; nihče ne poreče: „hodi mi duri odpret“, nego: „hodi mi duri odpirat“. Priznati se pa mora, da ima pesnik tudi pravilno obliko, n. pr. „odpirat pojdi“ str. 40, 11.

Nerazumljiv slovniški pogrešek je: „zapečaten“, nam.: „zapečaten“, kajti glagol se glasi: „zapečati“ in se sprega po 4. vrsti; mlatim, mlatiti ima v deležniku minolega časa mlačen tako tudi zapečati, zapečaten.

„Prvokrat“ str. 90, 10; „zadnjokrat“ str. 130, 27 je krivo; glasiti se mora: prvokrat, zadnjokrat.

Lastna rimska ali latinska imena se morajo pisati pravilno in dosledno; „Tarquinius“ se ne more v slovenščini glasiti „Tarkvin“, kakor stoji v besedilu prevoda str. 39, 26; „Antonius“ se glasi včasih pravilno „Antonij“, včasih pa „Anton“, n. pr. 133, 9. Če se besede prestavijo v stihu, je hiba popravljena, n. pr.

Gospod, Antonij je v šotoru vašem.

Samo pet vrst narazen se nahajata obliki „Volumnius“ in „Volumnij“, str. 142, 1 in 6.

Slovenskemu besedilu daje pravilna raba dovršnih glagolov lepoto in moč. Res ni moči pismenega jezika vpreči v trde slovniške vaje, ker narod nevedé in nehoté ustvarja jezik, ne pa slovničarji. Nočem torej trditi, da je popolno krivo govoriti in pisati: „bom prišel“ nam. „pridem“. Neprijetno dirne izraz: „bom prišel“ vsakega Slovenca, ki je mnogo čital poljski in ruski, ali pa tudi češki.

Zaradi tega mi ne ugajajo stavki, n. pr.

A jaz grem tja. Nakit snemite s kipov,
če vidite jih z znaki okrašene, str. 12, 15.

bolje:

Jaz pojdem tja. Okras vzamite kipom,
če videli ozaljšane jih boste.

Smisel je ta: Flavij hoče še le iti tja; torej se mora o drugih reči: „Če videli jih boste“ ne pa, „če vidite jih“; slovenski prevod se naslanja na nemškega: „Seht ihr mit Ehrenzeichen sie geschmückt.“

Isto velja v stavku str. 12. v. 22.:

Jaz grem okrog,
da sodrgo preženem z ulic vseh.

Str. 128, 16—17:

Cezar, ti pal ne bodeš od izdajic,
če nimaš jih s seboj,

se glasi lepše:

O Cezar, izdajalec te ne vniči,
če sam ga ne privedeš.

Ptuje besede. Noben narod ne more izhajati brez ptujk, tako tudi Slovenci ne; ptujke se morajo rabiti za moderne pojme; v klasičnih tragedijah se jih je treba izogibati, kolikor se da. Na strani 144. nahajamo kar dve, „element“ in „trofeja“, vse to natančno po Schlegel-Tieckovem prevodu. Zupančičevo besedilo se glasi:

Bil je krotak, tako se v njem mešali
so elementi, da narava smela
bo dvigniti se in oznanjati:
To bil je mož.

Lepše in natančnejše tako:

On živel krotko je; zaradi svojstev
njegovih smela je priroda vstati
in javiti ponosno: Bil je mož.

To tudi odgovarja bolj izvirniku.

Zadnja dva stiha se glasita pri Zupančiču:

Naj leže vojska, mi pa pohitimo,
veselega si dne trofeje razdelimo.

Lepše tako:

Odmor i vojni; mi pa pohitimo,
časti vesele zmage razdelimo.

Druge ptujke so: „firmament“, str. 69, vrsta 16; „signal“ str. 126, vrsta 23.; „filozofija.“ Zupančičev stih se glasi:

Kar mi veli filozofija moja

bolje:

Predpisi modroslovni so mi vodje.

Mimogrede bodi omenjeno tukaj, da se je treba izogibati tudi podrejenih stavkov, ker se taki stavki bolj prillegajo nevezani besedi. Če se prevaja po izvirniku, prevajatelj ne zagazi v podrejene stavke; to se zgodi samo po nemškem prevodu. Kako se prevajatelj lahko izogne podrejenim stavkom, se bo videlo iz tistih mest, kjer bom navajal svoj prevod namesto Zupančičevega.

Kakor ptujk se je treba izogibati v drami tudi trivialnih slovenskih besed, n. pr. „pob“, str. 128, vrsta 5, „punca“, str. 19, 19, „šleva“ str. 132, 22, str. 134, 21. Slovanom ni treba rabiti osebnih zaimen; tako stoji po nepotrebnem „jaz“ str. 37, 9; 38, 1; 69, 1.

Izraz „pri moji veri“ str. 11, 5 bi rabil kak preprost primojduševac; v dramatičnih delih takemu izrazu ni mesta; boljje je pogodil to Cankar v „Romeu in Juliji“ str. 1. 1, kjer pravi Simson:

„VISOKA TRAVA“ V MANDŽURIJI.

„Moje vere, Gregor, nobene ne bova vtaknila“, dasi je tudi v tem stavku pogrešek proti pravilni rabi glagolov.

Da pa ne poreče kdo, da se ocenjevatelj lovi samo za slovniškimi pogreški in trivialnimi izrazi, hočem tukaj nekoliko mest iz Zupančičevega prevoda primerjati z dotičnimi mesti iz lastnega prevoda „Julija Cezarja“, ki sem ga dovršil 1896. l.

Pred vsem seveda je treba poudarjati, da se mora prevajati iz izvornika; kdor ne zmore tega, naj sploh pusti delo! Pri Shakespearu ne zadošča navaden angleški slovar; tu je treba pri nekaterih besedah rabiti specialni leksikon, katerega je sestavil Aleks. Schmidt (1886. II. izdaja). Gospod Zupančič ni prevajal iz izvornika, nego iz nemškega prevoda. Poglejmo na str. 134. v. 1—7.

Kasij. Ti, Pindar, stopi višje tja na grič,
jaz slabo vidim; pazi na Titinija!
Pověj mi, kaj vidiš na bojišču. (Pindar odide.)
Ta dan sem dihnil prvokrat; moj čas
potekel je, končati moram tam,
kjer sem pričel: preteklo kolobar
je svoj življenje. — Čuj, ti tam, kaj vidiš?

Izvorni tekst ima tukaj šest vrst, Schlegel-Tieckov prevod sedem in Zupančičev tudi.

Natančni prevod se glasi:

Ti Pindar, stopi višje tam na griček,
jaz slabo vidim; pazi na Titinija;
pověj mi, kaj zagledaš li na polju?
(Pindar je odšel.)
Ta dan sem dihnil v prvo; čas je minil;
ta dan končam naj, ko začel sem žiti.
Dospel mi dan je zadnji. — Kaj pa vidiš?

Zopet govori Kasij po Zupančiču:

Le stopi dol pa več ne glej naprej! —
O šleva, kot sem jaz! Živim tak dolgo,
da vidim pred seboj najboljšega
prijatelja ujetega.

To je prevod iz nemščine, ne iz angleščine; po izvorniku se mora glasiti tako:

Le stopi doli in ne gledaj dalje!
Jaz strahopetec, naj živim gledaje,
Kak je ujet prijatelj moj najboljši!

Zakaj tako okorne oblike kakor „najboljšega prijatelja ujetega“?

Angleški izraz: „You cruel men of Rome, Knew you not Pompey?“ ne pomeni: „Klaverni možje, ne pomnite Pompeja več?“ nego: „Trinogi rimski, Pompeja li ne znate?“¹⁾ Na str. 12, 3—5:

Domov hitite, na kolenih tam
bogov prosite, naj odvrnejo
od vas nadloge, ki jih nehvaležnost
izziva naša

se mora glasiti:

Domu tecite, tam pa pokleknite
In k bogom molite, da nam odvrno,
Kar mora priti na to nezahvalnost.

Na str. 13, v 20—25:

Ne zabi v naglici Kalpurnije
se dotakniti, kajti stara to
je vera, da neplodna žena kletve
te iznebi se, če se kdo dotakne
je v sveti dirki tej

¹⁾ Po českem in poljskem zgleda rabim besedo „znati“ v pomenu „poznati“ = kennen.

se glasi bolje:

Ne zabite, Antonij, v naglici
Kalpurnije se dotakniti; stara
je vera: Porodé i jalovice.

Če se jih kdo dotakne v svetem gonu,
Neplodnost se izgubi.

O kakšni kletvi v angleškem tekstu ni govora, pač v nemškem prevodu: „entladen sich des Fluchs“; tudi je izraz: „jalovica“ bolj odbran nego „neplodna žena.“

sem Cezarja potegnil. — In ta mož
v bogà je zdaj povišan. Kasij pa,
ubogi stvor, skriviti mora hrbet,
če Cezar malomarno mu namigne.

ter ta-le prevod:

In kakor je Enej, naš prednik stari,
trojanskim plamenom otel Anhiza,
prav tako Cezarja sem jaz odnesel
iz Tiberskih vodà; — in ta možak
postal je bog sedaj, a bedni Kasij

SADNA RAZSTAVA V RADOVLJICI.

Angleški tekst: „And it is very much lamented, Brutus“ ne pomeni: „In pritožuje se jih mnogo, Brute“, nego: „Zelo se pritožujejo, o Brute.“ Tukaj je nemški prevod pravilen: „Und man beklagt sich sehr darüber, Brutus.“

Naj se primerjata ti-le dve mesti:

Jaz, kot nekdej Enej, naš ded častiti,
očeta starca nesel iz plamenov
trojanskih je,¹⁾ na rami iz valov

¹⁾ Oblika: „nesel je“ je pretrgana tako, da je „nesel“ sredi enega in „je“ sredi drugega stiha, kar slovenščini ne ugaja.

je ničevce, ki mora, da se klanja,
čim Cezar le pogleda ga prezirno.“

Vsak razsoden čitatelj izprevidi takoj, katero besedilo ugaja bolj

Izraz „kot bolna punca“ nima nobene zveze; v zvezi se mora ta stavek glasiti: „In stokal je kot stoče nežno dekle.“ Namestu: „ponosni svet“ je bolj odbrano: „veličastni vsemir“.

Nam.: „Po lastni krivdi smo slabotneži“ lepše: „Mi sami krivi smo, mi slabotinci.“

Stavek: „Čas, onečeščen si“ je pretrd; lepše: „Tebi, čas, sramota!“

- Nerodno je: „Marka Antona spretno vleče proč.“
 Bolje: „Kako on odstranjuje Marka Antonija.“
 Nerodno: „So skupaj vsi?“
 Bolje: „So vsi prisotni?“
 Nerodno: „No, Mark Anton, kar upal sem, bo res.“
 Bolje: „Vresničijo se moje nade, Marko.“
 Nerodno: „... odgovoriti, predno vprašamo.“
 Bolje: „In brez vprašanj dadé nam odgovore.“

Takih nerodnosti ali trivialnosti bi se navedla lahko še cela kopica; oglejmo si še samo nekoliko stavkov, kjer stoji „kot“ namestu „nego“ in kako se v teh lahko popravi besedilo.

Str. 18, 9: „Bolj ljubim čast, kot smrti se bojim.“

bolje: Bolj ljubim čast, nego bojim se smrti.

Str. 20, 10: „Da več kot vaše je ime njegovo?“

bolje: „Da nad imenom vašim je njegovo.“

Str. 68, 24: „Kaj ni glasu vrednejšega kot moj je?“

bolje: „Ni vrednejšega glasa, nego moj je?“

Str. 91, 6: „Močnejša kot izdajsko vse orožje.“

bolje: Ki gorša je od vsega izdajstva.

Str. 127, 4: „Beseda dobra boljša kot slab mah“

je silno trdo zaradi treh, enozložnih, s tihnikom se končujočih besed; lepše se glasi stavke tako-le:

„Beseda dobra prekosi udarce.“

Nočemo nadaljevati teh zgledov; omenimo samo še nekaterih izrazov, n. pr. „s krvjo meče opisati“; „zdaj k stvari“ nam. „na stvar“ str. 128, kajti „k stvari“ je germanizem.

Nedostatki tega prevoda so: 1) da se ni prevajalo iz izvornika; 2) da se ni gledalo dovolj na slovniško pravilnost; 3) da se rabi preveč tujih besed; 4) da je besedilo preveč trivialno; 5) da je prevod pisan preveč v nemškem in premalo v slovenskem zlogu; 6) da nedostaje kratkega uvoda, in 7) da nedostaje tudi kratkih opombic na koncu, kakor je glasoviti znalec Shakespeara Al. Brandl opremil svojo izdajo Schlegel-Tieckovega dela v stoletni spomin prve Schlegel-Tieckove izdaje l. 1797.

Dr K. Glaser.

Zur Phonetik des Dialektes v. Polstrau.

Von Prof. dr. K. Ozvald. S. A. aus dem 44. Jb. des k. k. Staatsgymn. in Görz. Goriška tiskarna A. Gabršček. 1904. S. 16. — V novejšem času se slovenska narečja kategorično malo ali nič ne preiskujejo, le kako posamezno, domače narečje, ki ne prizadeva posebnih težav, si izvoli kakšen marljiv profesor v proučevanje. Sicer tako proučevanje ne zgreši svojega dobrega namena, vendar ostane veliko narečnih prikazni nerešenih ali krivo tolmačenih, ko se okoliški govor ne jemlje v primeru. Kakor so narečja zvezana med seboj, tako se morejo tudi v medsebojni zvezi in sorodnosti pravilno presojati. Seveda partikularno v različnih krajih sorodnost različno vmes posega. Slovencem pridejo pač te in one vrste razprave zelo na hval, ko imamo jezik še premalo preiskan. Dr. Ozvald nam podaje glasoslovje svojega domačega govora, kakor se sliši v Središču na Štajerskem. To je mičen jezik, ki kaže stare samoglasnike v mnogoličnih refleksih, katerim pridaje množina kratkih poudarkov posebno lice. Ker samo glasoslovje ne izraža celotnega lica dotičnega narečja, in se samo zase pravično tudi presoditi ne dá, se moramo tukaj ozreti le na sestavek ko tak. Diakritičnim znamenjem, ki si jih je izbral pisatelj za samoglasnike, je dal etimološko vrednost, vsled česar ima nekaj različnih znamenj enak izgovor.

Navzlic veliki vestnosti, ki jo kaže pisatelj, se ne vjema vse, kar pravi o znamenju ϵ z dvema pikama na vrhu (za pisateljeve znake moremo tu rabiti dotične normalne). V uvodu pravi, da pomeni široki, glasu a se bližajoči o , med zgledi (4) pa ga stavlja med e -glasove, enkrat torej med temne, drugič med jasne samoglasnike. Da je misliti preje na drugo, ko na prvo, kažejo izrecni zgledi odrešenik (5) in ožen (9) zraven ožen (12). Da ima nazalirani j (nj) res malo n -skega značaja, kaže pisava edenejst, dvanejst... devetnejst (4) zraven trneⁿjst, štrneⁿjst (8), pa jemu (5, 8) zraven ⁿjemu (12). Nekaj nedoslednosti smo pa zvalili na tiskarja, ožen (9) zraven ožen (12); dèlo zraven délo (12). Nepotrebno je, da dopoveduje, kdaj se zveneči soglasniki spreminjajo v neme ali narobe (13, 14, 15, 16); če se spreminjajo tako tudi v Središču na Štajerskem, ni nič čudnega, ker se po vsem arjoevropskem svetu ne drugači. Pisatelj se je omejil skoro samo na podajanje, razlagal je premalo, in še to le najlažje prikazni, katerih nam pa vseh tudi ni po volji raztolmačil. Sekundarni j pri prislovih na a ni odpadel (4), temuč se v tem narečju kakor tudi v mnogo